

Rapporten, dualisering en levensstijlen

DIRK HOLEMANS

Recent verschenen twee internationale rapporten die elk aandacht verdienen. Het betreft meer bepaald het rapport *Our Living Planet* en het *Human Development Report 1998*. Dit laatste is sinds 1990 een jaarlijkse publicatie van het United Nations Development Program (UNDP). Het bevat informatie over meer dan honderdvijfenzeventig landen: van de rijkste tot de armste. Het verhaal van deze laatste blijkt duidelijk niet alleen een relaas van pessimisme en miserie. Zowel de gemiddelde levensverwachting als bijvoorbeeld de alfabetisatiegraad zijn er de laatste decennia reëel gestegen.

Toch is dit rapport geen vreugdekreet. Het wijst met duidelijke cijfers op de ongelijke verdeling van deze vooruitgang. Meer dan ooit kunnen we spreken van een proces van dualisering. Ten eerste op mondiaal vlak. Zo blijkt bijvoorbeeld het rijkste vijfde van de wereldbevolking 45% van alle vlees en vis te consumeren (het armste vijfde 5%), 58% van alle beschikbare energie voor zich op te eisen (armste vijfde: 1,5%) en drievierde van alle telefoonlijn te bezitten (het armste 1,5%).

Maar ook land per land is er duidelijk sprake van een duale maatschappij. Zo blijken ook de geïndustrialiseerde landen tussen de 7 en 17% armen onder hun bevolking te tellen. Evenmin onbelangrijk is de vaststelling dat het vooral de armen zijn die het slachtoffer worden van tal van tegenslagen. Zo blijkt het armste vijfde van de wereldbevolking het meest kwetsbaar voor overstromingen door stijging van de zeespiegel ten gevolge van het broeikas-effect, terwijl deze slechts verantwoordelijk is voor 3 % van de CO₂-uitstoot.

Ook het *Living Planet Report* zal in de toekomst jaarlijks verschijnen. Dit rapport werd opgesteld door het WWF, in samenwerking met de New Economics Foundation en het World Conservation Monitoring Centre. De centrale boodschap van dit rapport is dat de voorbije 25 jaar een derde van de natuurlijke rijkdommen van onze aarde verloren zijn gegaan. Ook dit rapport maakt gebruik van gegevens van meer dan

150 landen. Bevat het UNDP-rapport een nieuwe indicator voor armoede, dan vinden we in het WWF-rapport de Living Planet Index. Ook in dit laatste rapport spreken de cijfers voor zich. Zo blijkt bijvoorbeeld dat tussen 1970 en 1995 zoetwatersystemen met 50% zijn afgenomen. Dit terwijl deze tot de meest productieve en rijkst gevarieerde milieus op aarde behoren. Jaarlijks is er ook een verlies aan bossen dat ruwweg overeenkomt met vijf keer de oppervlakte van België. Onder-tussen stegen sinds 1960 de hout- en papierconsumptie met tweederde...

Beide rapporten bieden meer dan voldoende gegevens en argumenten om de retoriek van de zogenaamde eco-optimisten te weerleggen. Ze geven aan dat er eerder redenen te veel dan te weinig zijn voor grondige reflectie, voor civiele en politieke actie. Kregen deze rapporten relatief weinig pers aandacht, dan geldt dit des te meer voor de initiatieven en engagementen die op verschillende plaatsen en niveaus worden opgenomen.

Zo zou ik zonder overdrijven de geringe aandacht van de pers voor het MAI-dossier omschrijven als het persschandaal van 1998. Zoals reeds eerder hier belicht, werd dit Multilateral Agreement on Investments aanvankelijk in het geheim onderhandeld binnen de OESO.¹ Het MAI voorzag in een vrijbrief voor internationale bedrijven inzake de bescherming van hun investeringen, tegen bestaande sociale en milieuwetgeving in. Mocht het MAI zijn worden goedgekeurd – de afronding was aanvankelijk voorzien voor april '97 en later na protest voor oktober '98 – dan was dit een regelrechte ramp geweest voor de democratie. Zover is het echter niet gekomen. De maanden ervoor is er een zelden geziene transnationale campagne gevoerd door ngo's in tal van landen: van Finland tot Turkije, van Canada tot Nieuw-Zeeland. Net zoals bij het openbaar maken van de integrale tekst van het ontwerp-MAI begin '97 door de Amerikaanse Public Citizen, speelde ook nu de vrije toegang voor burgers en hun organisaties tot het internet een niet te verwaarlozen rol.

Het MAI in haar huidige vorm, een OESO-tekst, werd gekelderd toen in oktober, in navolging van zware kritiek door vakbonden en milieuorganisaties, de Franse onderhandelaars verklaarden niet langer te zullen deelnemen aan de onderhandelingen. Veel rust wordt er trouwens aan de ngo's niet gegund, gelet op het feit dat de kans bestaat dat de MAI-onderhandelingen worden hernomen in de schoot van de Wereldhandelsorganisatie.

Speelt het MAI zich af op het internationale terrein, dan worden ook op lokaal vlak nieuwe vormen van actie en antwoord ontwikkeld en toegepast. Een voorbeeld hiervan zijn de voedselteams die eind 1996 in Vlaanderen werden gestart. Deze beogen het vertrouwen tussen consumenten en producenten van voedsel te herstellen, schakelen zich bewust in in meer algemene doelstellingen zoals duurzame landbouw en rechtvaardige noord-zuidverhoudingen. Even belangwekkend als het initiatief zelf lijkt me het feit dat de initiatiefnemers zich bewust de vraag stellen naar de langetermijn haalbaarheid van hun project. Met deze vraag kwamen ze

¹ Zie het artikel van Lori Wallach 'Het Multilateral Agreement on Investments –MAI- onder kritiek!' in Oikos N°7.

terecht bij Luc Dekeyser van de vakgroep Sociale Pedagogiek van de KULeuven. Het is deze laatste die in dit nummer een overzicht geeft van het onderzoek naar de kenmerken en toekomstperspectieven van voedselteams.

Voedselteams zijn één voorbeeld van een ruime waaier aan initiatieven (eco-teams, bouwteams, LETS, ...) waarbij organisaties en individuen op zoek gaan naar antwoorden op de vraag naar een vernieuwende, toekomstgerichte levensstijl. Naast deze initiatieven vanuit de burgers en de samenleving staat het mogelijk ingrijpen van de overheid ter 'vergroening' van levensstijlen. Over de wenselijkheid én mogelijkheid hiervan gaat het artikel van Volkert Beekman 'Een beter milieu begint bij jezelf'. Hij geeft weer hoe in Nederland de overheid twee directe wegen over overheidsbemoediging met niet-duurzame levensstijlen bewandelt, om ze tegelijkertijd te bekritisieren en te verwerpen. Beekman pleit integendeel voor een niet-directieve strategie, waar burgers de mogelijkhedenvoorwaarden worden geboden om vrijwillig hun levensstijl te wijzigen. En het wordt een boeiend tweeluik met het artikel van Dekeyser als Beekman ecoteams aanhaalt als voorbeeld voor de derde strategie die hij voorstaat.

In deze Oikos ook een interview met de bekende Indische activiste Vandana Shiva. Zij was aanwezig op de tweede bijeenkomst van de P-7, die in juni van dit jaar plaatsvond te Brussel. Met dit initiatief willen de Europese Groenen, als tegengewicht voor de top van de rijkste landen, de G-7 (G-8 ondertussen), een stem geven aan de armste landen uit de wereld: the poorest seven. Opnieuw, en jammer genoeg moet ik in herhaling vallen, kreeg ook dit initiatief veel te weinig pers aandacht. Een reden te meer om in dit nummer de slotverklaring van de P-7 voor de lezer van Oikos ter beschikking te stellen.

Wie blij was met de bijdrage van Geert van Istendael in het vorige nummer, een literair stuk, verwijs ik graag naar het verhaal van Dikke Freddy, stamgast in 'De nachtegaal', van Erik Vlamincx! Veel leesplezier.